

СИРОЖИДДИН СА.ИДОВ

РУҶИМ ХАРИТАСИ

Шеърлар

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
1984

Ўз 2
С 21

Ўз 2

Саидов, Сирожиддин.

Руҳим харитаси: (Шеърлар).—Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1984.—48 б.

Мазкур тўплам ёш шоир Сирожиддин Саидовнинг ўқувчиларга илк тўхфаси. Ундан Ватан, замон ва инсон кечинмалари ҳақидаги лирик-фалсафий шеърлари жой олган.

Саидов, Сирожиддин. Карта моей души: Стихотворения.

Ўз 2

С 4702570200 — 210 Доп — 84
М 352 (04) — 84

© Фафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1984 й.

ЖАВОБГАРЛИК

Мен биламан:

Токи Ҳаёт экан шу Ҳаёт,
Эгрилик кўрсатавераркан кучин,
Айбдор сезавераман ўзимни,
Мен жавоб бераман ҳаммаси учун!

Бесапар прода исканжасида
Ғилларингиз куйди,
Қўраман.

Хўрсининг:

Уғлингиз эгри йўлларда..
Мен жавоб бераман!

Мебелларнинг ўрмони ичра
Қўлларига чўкиб креслоларнинг
Зое умрингизга, хотинингизга
гамгин қараманг.
Мен жавоб бераман!

Сиз—худоси чойхоналарнинг,
Руҳингизда ялтирар ёғлар.
Ақлингиз —

асл латифалар тўплами.
Хабарсиз ўтасиз гулдан, баҳордан.
Айбдорман!
Айбдорман тақдирлар олдида,
Ишончлар олдида айбдорман!
Йигирманчи аср:
Шоир бўлиб туғилганлар шофёрлик қилар.
Имконлар олдида айбдорман!
Замин,
осмонларга термилма.
Замин,
Ўзингни ҳам, мени ҳам тушун:
Кўкда кезиб юрганлар учун,
Ракеталар учун мен жавобгарман,
Мен айбдорман Гагариннинг ўлими учун!

Хатоларим, хато қиласиз!
Мабодо... мендан ҳам келсангиз устун,
Мард бўлинг,
Энг сўнгги лаҳзада
Сиз жавоб берасиз мен учун.
Ҳаммаси учун.

ИНҚИЛОБ ХИБОНИДА

Бу ерда муқаддас бир сокинлик бор—
Суронли йиллардан келган, баҳайбат:
Кўҳна дарахтларнинг сукунатида
Мўътабар бир жимжитлик бордир.

Ғуллар ўсиб ётар жимгина,
Ўтар хомуш пенспонерлар.
Йўлаклар четида—ўтиргичларда
Ошиқлар жим шивирлашади.
Косиблар, ишчилар ва аскарларни
Жасоратга чорлаб бу ерда
Нутқлар янграган бир пайтлар,
жўшқин-жўшқин, кучли нутқлар.
«Петроград» кўчган оғизма-оғиз,
Расталарда ҳар хил миш-мишлар.
Қишлоқдан шаҳарга тушган батраклар
бозор-ўчарни ҳам унутиб бунда
эшитишган Ревком шиорларини...

У, шиддатли йиллар!..

Руҳимда менинг
порлар машғаллари ҳодисаларнинг.
Оловлар қаъридан қарайди қатъий,
исёнкор кўзлари комиссарларнинг.
Ҳар қалай ўткинчи ошиқ эмасмиз,
Юрак!

Кел, тўхтайлик бу ерда. бир зум,
Эслайлик табаррук воқеаларни,
Бугун табаррукдир бари биз учун.
Юрак!

Кел, бу ерда бир зум тўхтайлик,
Ҳали кўп нарсани гарчи билмасмиз.
Олиб тақдирларни бир зум ўйлайлик,
Сўрайлик улардан:

—Бизлар кимлармиз?..

* * *

Сен масъуд дунёнинг борини
Уйладинг. Яшадинг. Уткардинг.
Бердинг қорачиқлар умрини,
Тунларни киприкда кўтардинг.

Фарзандлар кетдилар ҳар тараф,
Сокни қолди уйинг--англадинг.
Соғиндинг.

Соғинч-ла йўл қараб
Бир вужуд соғинчга айландинг.

У кунлар ёди ҳам сенга шон!
Тунлар хотираси боқийдир.
Саломлар абаддир, онажон,
Видолар фонийдир!
Фонийдир!

* * *

Синфдошим Гулнорни кузатаётганда синфнинг
ҳамма қизлари... ва мен йиғладим.

(5-синф)

Болаликнинг сўнги кўз ёши!..
Мен ростдан йиғладим.
Болалар кулди,
кулди йиғлаётган қизлар ҳам.

Уқитувчи кулди,
кулди директор.
Бутун мактаб кулди усримдан!

Улар кўчиб кетишди.
Кулди
Гулнорнинг синфда бўш қолган ўрни...

Кейин... эслолмайман:
Йигладимми, йўқ?..
Гулнор--болаликнинг сўнгги кўз ёши...

* * *

Хатлар ёздим: «Бормисан, сингил,
Дарахларим менинг омонми?
Мен омонман, танимоқдаман
Гоҳи баланд, гоҳ паст инсонни!»

Хатлар ёздинг: «Бормисан, ака,
Келганингча етадимми шул?
Хаёлларим менинг ҳам катта —
Тугатяшман ўрни мен бу йил».

Хатлар ёздинг: «Ака, бормисан,
Тушунарсан балки мени ҳам:
Шаҳар бориб ўқимоқчиман,
Нетай, рухсат бермаслар онам».

Сен хаёлсан дунёда, синглим,
Мен хаёлга бахш этгайман тил.
Пиллар ўтар—етарми йўлим,
Йўллар ўтар—етармикин йил?

Юрагимда туғилган шафқат
Камол топса агар бехато,
Йўлимдаги ҳар қандай ҳайрат
Мени бир кун қилгайдир адо!

Сенинг бўлса тақдиринг—Хаёл —
Конвертларда учиб келган қуш.
Сен дарахтсан—қийнаган савол,
Сен хаёлсан—кўринмас товуш!

Қишлоқ.

Баҳор пайти силкиниб,
Туйгуларинг кўтарганда бош,
Қутлар сени биринчи бўлиб
Эрта кириб келган қалдирғоч.

Шаҳар.

Тунлар ўхшар хатарга,
Хавфлар босиб ётар кўксини.
Онам бу шубҳали шаҳарга
Ишонмайди сендай қизини!

Тушуниш—бу қийналиш демак,
Қийноқ гоҳ бахт, гоҳи пушаймон.

СИНФДОШИМ ИСКАНДАРНИНГ «ЯВА» МОТОЦИКЛИ ҲАҚИДА ХОТИРАЛАР

!

Биз нима йўқотдик у асфальтларда,
Бизлар нимани деб бунча қатнадик?
Синфдошлар «баҳо» деб мақтанганида,
Бизлар мотоцикл билан мақтандик.

Биз чопиб чиққанмиз эртақ кўксидан,
Мақтаб парталаридан,
Эгарланган тойнинг устига каби—
«ЯВА» устига!
Дарсга қўйишмасди уни биз билан,
Дераза ортида кутарди
Соатлаб,

Биз дарсдан чиққанда
У олиб кетарди.
У олиб кетарди икки ўсмирни
Тезликдан иборат дунёлар томон.
У олиб кетарди тиниқ дўстликни
Тиниқ ва мусаффо дарёлар томон.

Биз нима йўқотдик у асфальтларда.
Биз нима сўрадик, нени кўзладик?
Ногаҳон!

«ЯВА»нинг кўзи олдида
Чироқдай порлади қизнинг кўзлари!

II

Мақтаб битирувчилар ортидан қараб,
орзу кузатади, камол кутади.

Искандар, мену сен ўтирган «ЯВА»
қизнинг кўзларига қараб учади!

Сочилиб кетди-ку, тенгдошларимиз!

Уларни келажак қучади.

Бизни қўйвормаган «ЯВА»миз

Қизнинг кўзларига қараб учади!

Нега индамайди синф раҳбаримиз —
Ўтади. Ўтади. Ўтади.

Бизнинг ўн йилимиз шаҳарга эмас,

Қизнинг кўзларига қараб учади!

Қизнинг кўзларига қараб учади,

Қанот пайдо қилган бир жуфт ёш юрак.

У қизнинг олдида кимдир тушади,

Кимдир «ЯВА» билан қайтмоғи керак.

Аmmo... «ЯВА» билан сен қолдинг.

III

Искандар, ўшандан бошлаб мен кетдим,

Бўйсунмасдан кетдим шиддатларга мен.

Узоқлашиб кетдим, тезлашиб кетдим,

Чексиз, олис-олис муддатларга мен!

Искандар!

Ўшандан бошлаб яшайди

Руҳимда шиддатнинг синмас зарблари,
Бўғзимдан босади баъзан «ЯВА»нинг
Тезликлар яратган филдираклари!

Сен ҳам қолдирдинг-ку, қиз ҳам қолдирди,
Узиб кетибмиз-ку бугун ҳаммамиз!
Бизни «ЯВА»миздан жудо қилдирди
Йиллар «ЯВА»си!

IV

Бу хат мотоцикл номига:
«Сурхондарё область,
Сариосиё район,
«ЯВА»га.

Мен салом йўллайман мотоциклга,
Соғлиқларинг яхшими, дейман.
Камчиликлар йўқми?
Сени соғиндим!
Сўнгра:

«Кўришгунча омон бўл. Хайр».
Табриклай олмайман уни ҳеч қачон,
Юборолмайман табрикномалар —
Қизил ҳарфлар билан календарда
Ёзилмаган «Мотоцикллар куни».
Унга телеграмма юборолмайман,
Шошилишч.

Келгин, деб ёзсам, келмайди.
Самолётга чиқаришмас,
ҳаттоки

умумий вагондан беришмайди жой.
Асли тушларимга отлар кириши,
Саманлар кириши шарт эди!
Мени хотирасиз уйқумдан
уйғотиб юборар туш—мбтоцикл:
қўлларим бир-бирин рул каби
маҳкам ушлаб олган—

дириллайдилар.

Мен ҳаёт тилайман отларга,
Саманларга тилайман ҳаёт.
Мен аёл тилайман тушларга, аёл!—
Онаси ёнида бўлмаган
Қимсалар тун бўйи тўйиб чиқишсин
Ул титроқ кафтларнинг иссиқ меҳрига.
Асли тушларимга опам кириши,
Йиғлаши шарт эди бўйнимни қучиб:
«Укажон, бошимни кўтариб
Юролмаяпман—фарзандсизликдан...»

Мен фарзанд тилайман сенга, опажон!

Мабодо туғилса...

туғилса агар

исмини Ҳаёт қўй, Ҳаёт, деб ата!

Фақат мени кечир,

кўрмаганим учун сени тушимда.

Бу мактубим эса «ЯВА» номига,

Улғайгандан кейин ёзаяпман уни.

Гўёки йўқолиб кетган укамнинг

номига ёзилган мактубдай бу хат.

Бир кун келтиришди бир қизни,
Тайинлашди: «Агар қочса бошинг кетади,
Биз тезда қайтамыз». Қетишди.

...Қочганимиз ёдимда фақат,
У қизнинг кўзлари, юзи унутдир,
Исмин ҳам билмайман.
«ИЛ-18» номли темир Семурғда
Учиб кетдим кейин. Эртақ—унутдир.

Қизни қутқарганим ёдимда фақат.

* * *

Бизлардан бўлмади ҳеч ким чемпион,
Спортни тарк этди болалар кўпи.
Ҳануз мени қийнар у стадион,
Ҳануз мени қийнар у футбол тўпи.

Ҳануз мен қўмсайман, йиллар кетида
Мендан тушиб қолган ул тетик ҳисни,
Ҳануз мен қўмсайман майдон четида
Чемпион бўлишим истаган қизни.

Ғолиб келганимда турди олқишлаб,
Мағлуб келганимда эгилди боши.
Чемпион бўлмадинг бари бир, мактаб,
Чемпион бўлмадинг, командадошим.

Ҳайқирди радио, телевизорлар
Кўкларга кўтариб Исёларини.
Таъзириқ берарди ота-оналар
Футбол, деб югурган болаларини.

Бизлардан бўлмади ҳеч ким чемпион,
Спортни тарк этди болалар кўпи.
Ҳануз мени қийнар у стадион,
Ҳануз мени қийнар у футбол тўпи.

У пайтлар қуш каби учиб юрардим,
Кеталар—оёққа бойланган қанот,
Бугун: катта майдон—лолдир қудратим —
Оғир ботинкалар кийгизди ҳаёт!

Мақтаб, доим маъюс кўраман сени,
Қани олқишларинг, қутловчиларинг?
Чангларга беланган команدام, қани,
Чемпион бўлмаган футболчиларинг?!

Футбол унутилди. Биров йўқолди
Яшашнинг бепоён майдонларида,
Биров илк севгим, деб йиғлади, толди,
Сўнг «чемпион» бўлди майхоналарда.

Футбол унутилди. Биров ташлади
Тақдирнинг тош каби елкасига қўл.

Кечади нотинч Саргузашт.

Юлдузлар ўчади.

Порлар шабнамлар.

Номсиз тепаликлар бўлиб туюлар сенга

Томлар устидаги ғарамлар.

Тонг. Уроқ. Бедазор.

Қийноқли

Уйга толиб қолдинг, биламан нега?

Дала ортидаги сувсиз ариқлар

Олис окопларни эслатди сенга.

Нима бўлди?

Кечинмалар қамалида ўксиб қолдингми?

Ўқсиз қолдингми?

Кўрасан:

Қисматингнинг чизиқлари—темир йўллари,

Поездлардек ўтаётган йиллари.

Уларнинг бирови—сенинг ёшлигинг,

Поезд олиб кетади мени.

Энди бундан буён пичанлар

Сарғайиб ёд этади мени.

Юзларидан ҳаёт ранг олган

Келинчакларнинг

Бахtlари ёд этади мени.

Қирда буғдой ўрган қизларнинг

Дардлари ёд этади мени,

Лаблари ёд этади мени,

Байтлари ёд этади мени.

Поезд олиб кетади мени

Уй ва ҳижрон диёри томон,

Дард ва армон баҳори томон.

Қуёшлари муз бўлиб қотганга ёрдам беринг!
Кўзи тўрт манзилларга кириб борманг мунғайиб,
Ишонч бўлинг,
Мунғайган ҳижронга ёрдам беринг!
Оз эмасдир замону имонини сотганлар,
Виждонлироқ бўлинг сиз —
Замонга ёрдам беринг!
Баҳор келди,—деб боринг.
Йил бўйи газет ўқиб,
Газетага айланган одамга ёрдам беринг!
...Соғ эди — худо эди,
Энди-чи, — худо, дейди,
Оқ халатли тангрилар,

отамга ёрдам беринг!

Ҳаётга таянч бўлинг.
Севинг! Суюнинг! Кулинг!
Севолмай юрган шўрлик гадога ёрдам беринг!
Бу зотларнинг наслини

билмай оллоҳ ҳам ҳайрди.

Сиз софдил инсон бўлинг —
Худога ёрдам беринг!
(Техник терминлар аро бўғилмоқда дардларим.
Қадим туркий сўзларим,
Дардимга ёрдам беринг!
Мен сизни унутмайман ёмғирларим,
селларим,

Далалари қақраган еримга ёрдам беринг!).
Барча билан бир бўлинг,
Бепоён тақдир бўлинг,
Халқ учун фақир бўлинг, —

Тенгликка ёрдам беринг!

Кундуздан ҳайратланинг,

юлдуздан ҳайратланинг,

Урушдан нафратланинг,

Тинчликка ёрдам беринг!

Ҳалокатдан қутқаринг балиқни,

Ўсимликни.

Тирикликнинг кам-ю ғамига ёрдам беринг!

...Кўксига босиб Буюк Дардни —

Инсониятни

Чинқириб учиб борар —

Заминга ёрдам беринг!

МУТОЛАА

I-курс студентларига

Сен ўқийсан, жиддий,

Берилиб.

Нурланади,

порлайди зеҳнинг.

Сен албатта одам бўласан —

Қелажагинг порлоқдир сенинг.

Сени кутар энг ёруғ йиллар,

Тиззангдаги

яхши китобдир.

Сени кўриб нега тўхтадим?

Менинг умрим энди шитобдир.

Ҳаётимда исмлар,

Дардлар,
Қисматларга шерик тунларим.
Ўқилмаган,

сара, энг яхши
Китоблардир сенинг кунларинг.
Менинг «Ўтган кунлар»им ўтган.
Жумлалардай жимдир хотирим.
Сенинг идрокнингнинг хомуш синфига
Қуёш бўлиб кирар Қодирий.

«Аввал ўқи»—

Бу—Ғафур Ғулом,
Билим балқир боқишларидан,
Шеърлар кирар қалбингга энди
Тўполон дарё тошқинларидай.
У ўлмаган.

Бардам кўксингда
виждондай уйғонар Абдулла Қаҳҳор.
...Мен ўқин олмай қолган қиссалар
ортимдан мўлтирар қатор ва қатор.
Урганарсан рус тилини ҳам
ва руҳингга машъала ёқиб
Инқилобдай кириб келади
Владимир Маяковский!
«Эртага пахтага!»

Саҳифалардан
юлқиб олар сени эгатлар.
Далаларнинг ғубори ичра
сен китоб ўқийсан кечалар.
Сен ўқийсан.
Мен ишонаман:

Бир кун нурлар бергай ҳаётинг.
Сени Одам қилади шаксиз,
Буюк Ватан Адабиёти!

* * *

Афғон хонандаси Аҳмад Зоҳир хотирасига

Мени тақдир эмас—қўшиқлар қувар.
Онам соғинчлари қолдилар яна
Айтилмаган сўзларида, дийдаларида.
Ичилмаган чойим қолар—қўшиқлар қувар,
Қувар фарёдланган йўллар қўйнига.
Бу кунларим,

бу саргашта кунларим менинг,
фаслларим, тунларим менинг
Бари — чамадонда!
Бари — чамадонда!
Кетяпман онамнинг ёнидан,
Дардли жон-жаҳонидан!
Онамнинг ёнидан,

тиззаларидан,

Кетяпман,
Кетяпман онамдан.
Сен-чи,

кетмоқдасан оламдан!

Мени ҳали севиб юришар,
Сени бўлса ошиқларинг адо қилди севиб, суйиб,
Бу дунёнинг гулларига қолдирдинг сен Шабнамнингни¹,

1. А. Зоҳир ўлдирилган кун туғилган қизининг исми.

Мен исмлар топгайман номаълум қабрларга,
Умидлар келтиргайман

қуруқшаган соҳиллардай қуруқшаган лабларга.

Эпкинлар келтиргайман

қовжираган саҳро янглиғ жизганак тақдирларга.

Хуш муждалар келтиргайман

армону ўкинчларда сарғайган сабрларга.

Мен қувончлар келтиргайман. Юзларда порлар яна

Ажинларнинг бўронида яксон бўлган кулгулар.

Мен кимсасиз уйлар мисол ҳувиллаган қалбларга

Келтиргайман туйғулар.

Мен дийдорлар топгайман ҳажру айрилиқларга,

Видолар нидосига саломлар келтиргайман.

Ичилмаган жомлару унут қадаҳларни мен

Бахт билан тўлдиргайман.

Бу дунёнинг катта-кичик — бор тошларига

Мен тил ато этгайман, гуноҳкорлардай улар

Бу дунёда кун кўрмай, хўрланганлар олдида

Токи қатор туришиб сўрасинлар узрлар,

Ҳижронларга бас келиб, дош бериб фироқларга,

Бир-бировга дил тутиб, аҳду паймон боғлаган

Ошиқлар тўйи кунни мен йўл олиб тоғларга

Энг гўзал шаршарани келтиргайман совғага.

Хатою гуноҳларнинг пичирлаб рўйхатини,

Қоронғу қисматларнинг китобин таҳлил қилиб,

Сўқмоқ билан ўксиниб бораётган мўйсафиднинг

Олдидан чиқарман мен унинг ёшлиғи бўлиб.

Қардошлик мозорларин кўз тикиб сукутига

Мен турарман навқирон,

узоқ-узоқ турарман.

Шарқираган сойларнинг нағмаю сурурида

Умрларни кўрарман...

Мен турарман шундай ёш,

узоқ-узоқ турарман:

Исмимда—япроқлардай ўчган номлар шивири.

Кўзларимда—бемаҳал сўнган чироқлар нури.

Яшнаган баҳоримда

ушалмаган орзуларнинг баҳорлари гул очар,

Жувонмарг тилакларнинг заволлари гул очар.

Бевақт хазонларга мен тирикликлар берарман,

Мең турарман шундай ёш,

узоқ-узоқ турарман.

Мен турарман...

Сукутларни сўзлаб бўлганда умрим,

Бу серсукут Заминдан тинчиган жисмим учун

Озгина жой сўрарман.

* * *

Йилнинг бошланиши. Йилнинг бошида
бошимдан

Кечирилмаган нарсалар кечар,

Кечир!

Кечир, кечирилмаган тўшаклар учун,

Естиқлар учун кечир.

Кетаман.

Тўйингда ўтирган каби

Бурчакда ўтирар ясанган арча.
Бошингдан кечмаган кўз ёшларингни
мусаффо шабнамлар каби бу кеча
Унинг шохларига осгин.

Арчани,

Янги йилни ҳам кечир!
Кимдир қаердадир. ўн йилдан бери
Ийглай олмаяпти,

кўзлари

Қўғирчоқнинг кўзларидай яшар ёшларсиз.
Қувонгин!

Бу кеча сен кўзларингни

Янги томчилари билан табриқла!
Қўлингга қадаҳ ол: «Яшасин кўз ёш!
Янги йилнинг айрилиқлари!»
Мени бўлса туш кўрар
Боботоғ айиқлари!

* * *

Туғилган кунингни билмайман, она!
Қайси кунни ёзсин қўлларим-
Қайси кунни сен туғилган, деб
пешвоз чиқсин, ачинсин юрак?
(Юрак гарчи табрикласа ҳам
«Яна бир йил...» дея ачинар).

Тунларингнинг ёди ёдимда.
Онгимда: чақмоқлар қиличи

остида югурган Болалик
ҳамда учта ниҳол—сингилларим.
Олдинда: тонгларнинг, рангларнинг
мени қайта яратгувчи туғилишлари!
Фаслларинг бордир лаҳзаларда,
Соатларда йилларинг яшар.
Сени бўлса менинг ўрнимга,
жўраларим бориб овулар.
Одамларга ишониб мен одам бўляпман,
Одамларга ишонч бахш этиб
Шоир бўлмоқдадир балки овозим?
Дарахтлар қайтарми болалигига?
Қушлар қайтарми?
Мен қайтарманми?
Йигирма ёшимнинг кўчаларида
Шарфимдан етаклаб юрган изгирин,
айтсам, қайтарарми баҳорларингни?
Мени ишбнмайсан асфальт йўлларга,
чорраҳаларга.
Ҳолбуки, автолар парвози теграмда,
Тепамда—самолётлар тормози...
Ҳодисалар юрагимни нишонга олар,
Ахборотлар ўққа тутар ёлғиз бошимни.
Балиқларнинг қанот чиқариб,
Учиб кетишини инкор қиламан.
Ёки новдаларга қушлар ўрнига
Ракеталар қўнишини истамайман ҳеч.
Тунлар ағдариламан тўшакда,
Ағдарилар мен билан йиллар,
Танамга илондай чирмашар чойшаб,

Мен «Кураш» сўзини қўмсайман,
Кимдир «Нураш» сўзин тавсия этар
Қофияга,

қабул қилмайман!

Мана, Наврўз яна. Эски йил қолди.
Ун икки ой—бўшатишган ўн икки хона,
Кунларни варақлаб яшаган эшик—
Қолди.

Қолдирма, ўзингни қолдирма, она,
Ойдин хоналарга сен келгил тирик!

Кел тирик!

Келтиргил тириклик!

* * *

Овозларни тутаверар
Қулоқлар — микрофонлар.
Ўтаверар, ўтаверар
Одам—магнитофонлар.

Қелаётганлар ёзилади,
ёзилади кетганлар.
Тақдирларни кўчиради
миядаги ленталар!

Кетяпти! «Тўхта» дегин,
Муножот қил, ёлборгин.
Кўчириб қол юрагингга
бу гулларни, баҳорни!

Эрта тополмайсан ҳатто
капалак қанотин ҳам.
Майсаларни, капалакни
кўчиргин ҳаётингга!

Ақлдан оз! Шошиб қара,
Ранглар талвасасига.
Рангни улгур кўчирмоққа
Кўзлар кассетасига!

* * *

Япон шамсияларин остида
намхушгина юрган малаклар!
Қаранг:
 ёмғир эмас,
 аслида
Қувонч ёғдирмоқда фалаклар!

Т У И

Олис саҳродаги деворсиэ ҳовли.
Катта гулхан.
Катта ўчоқлар.
Қизиётган қозонлар—катта.
Ёнар катта-катта чироқлар.
Столлар терилган.
Терилган гуллар.

Қадаҳларда жимирлайди май.
Ҳамма хурсанд, жилмаяр, кулар.
Ҳамма одам. Сўзлайди ҳамма.
Бахт тилайди севишганларга
Раис, партком, семиз агроном.
Йилқибон рақс тушар ўртада,
Тилак айтар ширакайф чўпон,
Ҳамма ичар,
Қадаҳлар бўшар.

—Олинг. Ичинг яна...

Қуяман.

Ногоҳ менга ҳам сўз беришар.
Ҳозир... ҳозир, мана, тураман.
Мен шодлик тиладим севишганларга,
Яхши ҳаёт тиладим дилдан,
Қадаҳлар айланди.

Давра айланди.

Сўнгра...

Бари тинчиди бирдан.

...Бир ўтинчим бор дилда фақат,
Табиат!

Бу бахтдан айирма мени,

Бу қувончдан қилмагил жудо:

Йўлларимда азалар эмас,

Тўйлар,

Тўйлар дуч келсин мудом.

Одамлар бош эгмасин бевақт,

Ичсин, кулсин, бахтлар тиласин!

Уларни сен тилаклар айтиш

Бахти билан донм сийлагин

Ва мен —
Замин ҳасратларининг
Сарғашта, штатсиз шоири —
Қўлимда жом,
Кимларгадир бахт,
Қувонч тилай сархуш, шод туриб.

* * *

Ҳакимали хотираси

Бир йигит ўсса-ю...
Ҳайқириқ сочса:
Оламга,
гулларга
ва шафақларга.
Баҳор ёмғиридан сўнгги маисалар,
баҳор ёмғиридан сўнгги деразалар,
баҳор ёмғиридан сўнгги дарахтлар,
тиниқ бўлган каби, бир йигит,
дили пок бир йигит ўссаю!..

Бир йигит ўссаю!..
Дўстлар даврасида
яшнаб ўтирса.
Кулгулар бахш этса,
тиниқ кулгулар!
Сўнгра хомуш қолса,
хаёллар сурса...

Сўнгра...

юрагининг азиз сирини

юлдузларга айтса:

«Уни севаман!»

Бир йигит ўссаю!..

бизу сизлардай

бу хушрўй дунёда яшашни севса...

ўз умрининг умиди бўлиб

бир йигит ўссаю...

Кейин... оқиб кетса дарёга!

Етти йил ўкириб келар бир сукут,

етти йил хотирам келтирар менга

дўстим овозини, дўстим юзини.

Бир йигит ўссаю!..

Опа улғайса...

Бир йигит ўссаю,

кўролмай кетса

опасининг келинлигини!

Бир йигит ўссаю...

Сингил улғайса...

Бўйинини қучоқлаб йиғласа она.

Уни узатаркан...

Остона узра

ҳушдан кетиб йиқилса ота!

Бир йигит ўссаю...

шундай бир йигит!..

Мен нима қиламан хотира ёзиб?

Етти йил!!!

Етти йил қабрининг совуқ сукути
Етти бор кўмилди хазонлар билан,
Кўкарди майсалар билан етти бор.
Етти йил!
Сурати сарғайди ғамнинг.
Бир йигит ўссаю... шерик бўлмаса
тирик нафасига тирик оламнинг!
Етти йил...
юлдузлар тўкилар унинг қабрига...

* * *

Нега армон дедим, юракда
яшолмаган армонларимни?
Нега китоб қилиб чиқардим
Ёзилмаган дostonларимни?

Нега кунларимга қўшдим мен
яшамаган дақиқаларни?
Нега исботладим ҳақиқат дея
Ҳақиқат бўлмаган ҳақиқатларни?

Ҳеч ким термаган-ку рақамларини,
Бу телефон чинқирар нечун?
Учмаган бу самолётларда
Нима учун мен кетдим учиб?

У аёл ўтган-ку, нимага
кўзлари бор ҳасратларимда?

Нима учун исм қўйдим мен
туғилмаган фарзандларимга?

Нега мен ичмаган қасамлар,
Кечалари мени қийнайди?

Тақдир сизга тош отар,

Нега

Менинг ойналарим сиғади?

* * *

Бу қизнинг офтобда қорайган юзи
Ранг олиб яшади қиш бўйи қордан
Бу қизнинг офтобда қорайган юзи
Қордай оппоқ бўлиб келди баҳорга.

Офтобда қорайган елкаларини
Қиш бўйи қорлардан яширди бу қиз.
Офтоб нурин эмган билакларини
Қиш бўйи қорлардан яширди бу қиз.

Қиш бўйи бу қизнинг баданларини
Қорлардан яширди иссиқ пальтолар.
Бари бир, бажарди айтганларини —
Қизни оқартирди бари бир қорлар!

Бу қиз ечинаркан кўзгу олдида
Лол қотиб термилди ўзига у кун:
—Елкамни қай йўсин кўриб қолди-я,
Қорлар бадачимни кўрмаганди-ку?

Қуёш ұт пуркайди. Ез. Кўриб қолдим
Қирғоқда бу қизнинг кўйлақларини.
У қуёшга тоблаб, қорайтирарди
Қордай бадапини... елкаларини...

ХАИРЛИ ТУН

Сиз гулларни кўринг,
Кулгуларни кўринг.
Тиниқ осмонларни кўринг,
Тонгларни кўринг.
Бу дунёнинг энг даҳшатли тушларини
Сиз менга беринг!
Сиз боғларга чиқинг,
Боринг тоғларга.
Қийқиринг!
Хандалар отинг.
Жарларни,
Қояларни кўмиб ташласин
Қувончингиз, қаҳқаҳангининг
Шодмон шаршараларни.
Менга эса беринг дунёнинг
барча фожиаси, даҳшатларини.
Сиз эрқаланг гўдагингизни,
Тизангизга олиб эрқаланг.
Юзингизга суртинг қўлчаларини,
Кўзингизга суртинг қўлчаларини.
Сўнгра туринг,
Сизга боқиб жилмайиб турган

Менга эса беринг дунёнинг
энг даҳшатли портлашларини.
Фақат мен ўлайин,
Сиз ўлманг!

СЕНИНГ ИТИНГ

Менинг сирларим бор сенинг итингда.
Бу ҳовли,
 бу эшик,
 бу йўл—қарийди.
Йилларни оралаб келган пайтимда
Сен таний олмасанг...
Итинг танийди!

Сезаман:
Дордаги кўйлақлар ўзга,
Ўзгадир ҳовлида гулларнинг ҳиди.
Мен жойлаб кетганман итнинг кўзига
Махфий тунларимни —
Танийди итинг.

Мен сенинг умрингга ою осмонни
Олиб кирганимдан —
 ўшандан бошлаб
Итингга, махфий бир қадрдонликдай
Махфий бир дўстликни кетганман ташлаб.

Кетганман,

Ўзимга, сенга-да аён,
Махфий бир даврни қолдириб итга.
Ит сўзлаб беролмас ахир ҳеч қачон!
Ит айтиб бермайди бизни ҳеч кимга!
Бу сирли учликнинг сирли мактаби
Итнинг кўзларида қолар қасамдай.
Қолар
Энг ишончли эсдалик каби,
Итда—энг ишончли, содиқ қафасда.

Сен вафо ҳақида куюнганингда...
Итнинг яқинлашиб келаркан аста
Ва' ногоҳ эрингга термилганида
Қўрқасан:
Наҳотки барчасин айтса?!.
Аммо...
У айтмайди!
У айтмай яшар,
Сенинг таҳликангни тушуниб, билиб.
У айтмай яшайди,—рўзгоринг ичра
Якка,
садоқатли сирдошинг бўлиб.

Бу ҳовли, бу эшик, бу йўл—қарийди.
Бу ит ҳам қарийди бир кун дафъатан.
Сезмайсан:
Дафъатан, ярим тун пайти
Итнинг жон беради хайрлашмасдан.

Сен эса

шундай бир ҳаёт бошлайсан,
Унда бўлмас асло қўрқув,

таҳлика.

Унда сен бемалол кўзинг ёшлайсан,
Қўрқмай куюнасан вафо ҳақида!

* * *

Сен йиғладинг,

Мендан юз ўгирди қувончлар.

Сен йиғладинг,

Тонгларим бўғзида қолди қуёшлар.

Сен йиғладинг,

шаҳарларим ғамга бурканди.

Фарёдга чулғанди йилларим,

Сочлардай тўзғиди йўлларим.

Сен йиғладинг,

Юлдузлар ўчди.

Мен бўлса, ишқ, дедим минг бора,

Ишқ, деб шафақларга қарадим,

Шафақлар — қора.

Сен йиғладинг,

соҳилларим зимистон бўлди,

Сойларим қорайиб оқдилар.

Ишқ, дедим,

Тоғларим ишқ, дея

Қорайиб, қорайиб боқдилар.

Ховлидаги ўрик тагида

Сен йиғладиңг.
Фасллар ўтди.
Йилларга айланди онларим.
Асрлар ўтди.
Сен йиғладиңг.
Тошлар кўкарди,
Боғлар гуллади,
Ҳовлидаги ўрикнинг бу йил
Мевалари аччиқ бўлади...

ОНА ПОРТРЕТИ

(Рассом О. Бобожоновнинг «Менинг қуёшим» асарига ёзув)

Кўрпачада ўтирган Қуёш,
Чойнак тўла заъфарон умр.
Пиёлада иссиқ хотира
Ҳали совумаган.
Атрофда гуллар,
Дастурхонда гуллар,
Гулдир пардалар.
Гуллар тасвирида пинҳон фарёдлар.
Ҳаммаси бу эмас,
Ҳали йиллар бор---
Қийналиб, ўртаниб яшасанг—арзир!
Қийналиб, ўртаниб яшашинг—қарздир!
Қуёшлар кўп эди Ўзбекистонда,
Аммо рассом чизди фақат ёлғиз Қуёшни.
Бўёқларнинг қонларига беланиб чизди,

Бу Қуёшнинг ҳасратларини,
Дардларини яширди аммо
Хомуш додлаётган гуллар рангига.
Бу Қуёш тирикдир, ҳали бошингни
Силар экан нурлари билан,
Руҳингда унмагай бирорта ҳам гам,
Бу Қуёш бор экан...ёлғиз қолмайсан,
Хўрланмайсан ҳали сен, одам!
Ҳаммаси бу эмас,
Ҳали дардлар бор —
Безарлар уйқусиз кечаларингни.
Ҳали йўллар бордир, тулпорлар каби
Бостириб киргувчи юракларингга!
Ҳаммаси бу эмас,
Бироқ айтгин сен,
Нега шамолларни соғинамиз биз?
Ўзгаларни севиб, уларни қўмсаб,
Нега бу Қуёшга, сиғинамиз биз?

Кўрпачада ўтирган Қуёш,
Чойнак тўла заъфарон умр.
Пиёлада иссиқ хотира.
Олам совиб бормоқдадир — Куз.
Хазонларга қўшма юрагингни сен,
Яшил барглар сўра, кўкламлар сўра.
Қуёшим,

сен эса, бу хотиранн,
Ичиб юбормагин, қўйгин, турсин у.
Совиб бораётган оламга бугун
Иссиқ хотиралар жуда ҳам керак!

* * *

Исёнларнинг ниҳоясидай,
Бу ерларда ухлар сокинлик.
Сен турибсан унинг кўксида
Сокинликнинг ниҳоли каби.
Биз дунёга келганмиз,

ҳатто

танишганмиз,

мана бу ерда —

Сўнгсиз даштда бизлар биргамиз —

Биз биламиз бир-биримизни.

Сокинлиги, чексизликлари,

яна... яна неси биландир

бу дашт даштдир,

сен эса—сенсан.

Бу дунёда борлигинг билан!

Мен келганман.

Шамоллар тинди.

Тўхтадилар тоғларимдаги

қулаётган харсанглар, тошлар.

Йилларимнинг чақноқ ва ойдин,

намли кўзларидай

ортимдан

булоқлар ва шаҳарлар боқар.

Жонзотларнинг олдида қарздор,

Одамларнинг олдида айбдор —

мен эмасман,

Сен ҳам эмас!

Хатолар даштида гуноҳкор
Дарахт бўлиб кўкармоқ учун
Эмас,

сурур бўлиб гулламоқ
учун биз келганмиз дунёга!

Сен турибсан. Бутун дашт бўйлаб
сочилгандир ёш нигоҳларинг.
Улар узра тулпорлар эмас,
Елдай кезар менинг энг яхши,
ҳали ёзилмаган шеърларим.
Дашт тинчдир.

Дил тинчдир. Дил—ором.

Уфқ оғушида кўринмас ой ҳам,
Осмон қучоғида юлдузлар тинчдир.
Сен эса порлайсан абадий
Қўлларимнинг қонотида.

* * *

Мен—кичик мамлакат,
Ииллар—шаҳарларим,
Ойлар—аҳолиси шаҳарларимнинг,
Кунлар—ойларимнинг болалигидир.

Мен—кичик мамлакат,
Пойтахтим—умрим.
Бу пойтахтнинг ёлғиз ҳомийси,
ёлғиз аҳолиси—мен бўламан.
Қолгани сайёҳлар.

Мен—кичик мамлакат,
Хотирам—музей,
Туман ойналари остида унда
сақланади менинг ўтмишим —
Менинг тарихимнинг алифболари.

Мен—кичик мамлакат,
Туғилиш, ўлим —
географик майдоним шудир.

Вақтнинг чигал харитасидан
ўчирилар пойтахтим—умрим.
Сизларга қолади, пойтахтсиз,
Рухим харитаси—шеърларим.

МУНДАРИЖА

Жавобгарлик	3
Инқилоб хибонида	4
«Сен масъуд дунёнинг...»	6
«Синфдошим...»	6
«Хатлар ёзим...»	7
Баҳор	9
Синфдошим Искандарнинг «Ява» мотоцикли ҳақида хотиралар	10
Болалик балладаси	14
«Бизлардан...»	15
«Ота...»	17
Аскар	19
«Тез ёрдам» машинасида ёзилган шеър	20
Мутолаа	22
«Мени тақдир эмас...»	24
«Мен исмлар топгайман...»	26
«Йилнинг бошланиши...»	27
«Туғилган кунингги билмайман, она...»	28
«Овозларни тутаверар...»	30
«Япон шамсияларин остида...»	31
Тўй	31
«Бир йигит ўссаю...»	33
«Нега армон дедим...»	35
«Бу қизнинг...»	36
Хайрли тун	37
Сенинг итинг	39
«Сен йиғладинг...»	41
Она портрети	42
«Исёнларнинг ниҳоясидан...»	44
«Мен...»	45

На узбекском языке

СИРОЖИДДИН САИДОВ

Карта моей души.

Стихотворения

Китоб иқтисод қилинган қоғоз ҳисобига босилди

Редактор А. Суёнов

Рассом А. Мамажонов

Расмлар редактори А. Бобров

Техн. редактор С. Қодирова

Корректор А. Азимов

ИБ № 3147

Босмахонага берилди 24.05.84. Босишга рухсат этилди 17.09.84.
Р —15861 Формати 60x90 1|32. Босмахона қоғози № 3.
Адабий гарнитурга, Юқори босма. Шартли босма л. 1,5.
Шартли кр.-оттиск 1,74. Нашр. л. 1,55. Тиражи 3000.
Заказ № 66. Баҳоси 20 ғ.
Фафур Ғўлом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти.
700129, Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари бўйича
ЎзССР Давлат комитети Бекобод шаҳар босмахонаси.